

Kunskapsunderlag – Västtrafik och besöksnäringen

Introduktion

Föreliggande dokument är ett kunskapsunderlag med syfte att ge inblick i Göteborg & Co:s perspektiv och utmaningar kopplade till kollektivtrafiken på destinationen, med önskemål om att få till stånd en dialog med Västtrafiks presidium och föra samtal kring frågeställningarna.

Västtrafik

Västtrafik är Västra Götalandsregionens bolag vars uppdrag är att planera och upphandla den skattesubventionerade kollektivtrafiken i Västra Götaland. Det är politikerna i regionfullmäktige som bestämmer hur kollektivtrafiken ska bedrivas på en övergripande nivå. Västtrafik beslutar i frågor som till exempel hur linjer ska dras, var hållplatser ska ligga, hur ofta en buss ska gå eller om en linje ska läggas ner.

Trafikförsörjningsprogrammet 2021-2025, som beslutas av infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden, är det viktigaste styrinstrumentet för kollektivtrafikens övergripande utveckling. Programmet arbetas om vart fjärde år och anger hur kollektivtrafiken ska utvecklas på lång sikt. I föreliggande program beskrivs hur kollektivtrafiken utvecklas och var fokus på kollektivtrafiksatsningar ska ligga. Det övergripande målet i programmet är att öka andelen hållbara resor i hela Västra Götaland, med ambitionen att alla resor ska vara hållbara. I programmet beskrivs även Västtrafiks huvuduppgift, vilken är att människor i regionen ska kunna arbetspendla och skolpendla. En revidering av Trafikförsörjningsprogrammet kommer att påbörjas under 2023 och ska börja gälla 2025. I revideringen lyfter Västtrafik själva in fritidsresandet som mycket betydelsefullt och representanter från bolaget förväntar sig att frågor rörande turism och besöksnäring får ett större utrymme i programmet framöver. Västtrafik anser att perspektiven behöver inbegripas i organisationens uppdrag och önskar ett förtydligande kring detta i det reviderade programmet.

Västtrafiks affärsplan bygger vidare på trafikförsörjningsprogrammet och beskriver bolagets riktning, vad fokus ska ligga på de närmaste åren och hur organisationen behöver arbeta för att nå sina mål. ”Hållbart resande är norm” är bolagets vision och ska stötta arbetet mot att nå det övergripande målet, att ”öka andelen hållbara resor i hela Västra Götaland”. ”Vi gör det enkelt att resa hållbart” är bolagets affärsidé, vilket innebär att invånare i Västra Götaland enkelt har tillgång till ett hållbart resande och att regionen har en attraktiv kollektivtrafik som tar ansvar för alla resenärsgupper med minskad miljöpåverkan. I affärsplanen beskrivs bolagets övergripande mål ”Andelen hållbara resor ökar i hela Västra Götaland och kollektivtrafikresandet fördubblas, för en attraktiv och konkurrenskraftig region”, samt delmålen ”Ökad tillgänglighet för invånarna i hela Västra Götaland”, ”Attraktiv kollektivtrafik”, ”Alla resenärers grupper beaktas” och ”Minskad miljöpåverkan”.

Bolagets affärsmodell bygger på partnerskap och baseras på långsiktiga relationer och tillit. Västtrafik uppger att de, tillsammans med sina partnerföretag, har en gemensam värdegrund som präglar arbetet med att ta vara på de gemensamma resurserna. Detta för att kunna leverera hög och jämn kvalitet i alla delar av kollektivtrafiken.

Göteborg & Co:s perspektiv

Bakgrund

Göteborg & Co:s bedömning är att kollektivtrafiken inom destinationen är en nyckelfråga för att skapa ett jämlikt utbud och likvärdig tillgänglighet för både invånare, besökare och näringsliv. En välutvecklad kollektivtrafik på land och vatten bidrar till god mobilitet och framkomlighet, vilket är avgörande för att aktörer ska kunna och vilja etablera sig och för fler besökare från närregionen och invånare att ta del av hela destinationens utbud. En nära samverkan mellan Göteborg Stad och Västra Götalandsregionen kring utvecklingen av en hållbar och välfungerande kollektivtrafik är därför av stor vikt.

Flera av Göteborg & Co:s affärsområden upplever gemensamma utmaningar i förhållande till frågan kring kollektivtrafik och hållbarhetsperspektivet. Framst berör frågan Evenemang, Möten samt Jubileumsorganisationen vid transporter i samband med evenemang, konferenser och andra större sammanhang.

Möten och Evenemang

Affärsområdet Möten har det officiella uppdraget att marknadsföra och sälja in destinationen Göteborg till beslutsfattare av främst internationella möten. Möten och kongresser som genomförs i Göteborg bidrar i både stadens och regionens utveckling och är ett viktigt sätt att attrahera forskning, expertis, beslutsfattare och investeringar till regionen. Inom regionens prioriterade ämnesområden samverkar stad och region för att få möten till Göteborg och Västsverige.

En betydelsefull del i värvningsarbetet av möten och kongresser är att kunna erbjuda organisationerna fri kollektivtrafik. I dagsläget är kollektivtrafikfrågan så pass prioriterad att flertalet arrangörer ställer fri lokaltrafik som ett viktigt kriterium vid beslut om destination. Trots detta uppskattas det faktiska användandet av kollektivtrafiken i samband med kongresser som låg. Större kongresser äger rum i stadskärnan med boende och socialt utbud inom gångavstånd, vilket innebär minimalt behov av transport. Indikationer om faktisk nyttjandegrad av kollektivtrafik kan delegatenkätundersökningar ge svar på efter genomförd kongress. Göteborg & Co bedömer att kostnaden för att erbjuda fria resor på årsbasis till mötesdelegater uppgår till ca 1,2 mnkr (uppgift från 2016). Alternativet till fri kollektivtrafik kan i vissa fall ersättas av en prismodell som matchar den faktiska nyttjandegraden. Det finns även ett behov av att finna en teknisk lösning som möjliggör ett smidigt resesätt för delegaterna.

Göteborg & Co för löpande dialog med representanter för stora årligen återkommande evenemang inom destinationen, bl.a. Göteborgsvarvet, Gothia cup och Partille cup. Evenemangen lockar stora grupper besökare i olika åldrar och skapar således en inkomstkälla för staden samtidigt som det sociala hållbarhetsperspektivet gynnas. Logistiken kring dessa stora evenemang är avgörande för ett lyckat genomförande och nöjda deltagare. Tillsammans med Göteborgs Stads vädjande om organisationernas hållbarhetsarbete skapar detta ett behov av en väl fungerande kollektivtrafik. Göteborg & Co får återkommande indikationer från sina samarbetspartners om utmaningar i kollektivtrafikfrågan.

I dagsläget är det i vissa fall mer lönsamt för arrangörerna att hyra in bussar för att transportera deltagare runt om i staden än att inkludera kostnaden för kollektivtrafik i deltagaravgiften till evenemanget. Detta går i motsatt riktning vad gäller den miljömässiga hållbarhet som både Göteborg & Co och Västtrafik önskar uppnå. Ett subventionerat biljettpris för deltagare i dessa evenemang kan dessutom skapa nya kundgrupper för Västtrafik i framtiden samtidigt som det möjliggör för de mer utsatta grupperna att delta i evenemangen, vilket leder till ett stärkt socialt hållbarhetsperspektiv.

Skärgårdstrafiken

Ett av Göteborg & Co:s intresseområden inom ramen för kollektivtrafikfrågan har att göra med att utöka och tillgängliggöra skärgårdstrafiken. Bolaget bedömer att det finns en stor efterfrågan på enklare sätt att få tillgång till skärgården och dess reseanledningar, både bland boende och besökare, samtidigt som en förväntad effekt blir en avlastning av knutpunkter i kollektivtrafiken och vad gäller parkeringsmöjligheter, bl.a. på Saltholmen. Redan 2014 påbörjades ett arbete av jubileumsorganisationen på Göteborg & Co att tillgänggöra södra och norra skärgården. I projektet sammanstrålade flera aktörer med intresse för frågan. I dagsläget samarbetar Göteborgs Stad, främst genom det rådgivande forumet ö-dialogen, Öckerö kommun samt de lokala näringslivet för att möjliggöra en utbyggnad av färjetrafiken till södra och norra skärgården.

I september 2022 gav Västra Götalandsregionen (VGR) ett antal uppdrag till Västtrafik. Bland dessa kan man läsa sig till följande: (Västtrafik ska) ”Synliggöra möjligheterna att resa hållbart till natur- och besöksområden i samverkan med andra aktörer. Utgångspunkt kan med fördel tas i den förstudie där Västtrafik tillsammans med Västkoststiftelsen och Länsstyrelsen identifierat naturområden med potential till ökat hållbart resande.”

Västtrafiks tolkning av uppdraget innebär att marknadsföra dessa besöksområden och förenkla hanteringen i appen och på så vis underlätta för resande att ta sig till dessa platser. Vid framtagandet av förstudien tog Länsstyrelsen kontakt med Västtrafik för att undersöka möjligheterna att transportera sig på ett hållbart sätt till ett antal identifierade naturområden i regionen. Västtrafik gör ingen skillnad på tillgängligheten till naturområden eller andra platser för fritidsaktiviteter utan fokuserar på vilka insatser som krävs för att öka tillgängligheten samt vilka aktörer som samverkan behöver ske med för att nå dessa mål.

Efter möte mellan ö-dialogen och Västtrafik 10 januari 2023 inkom representanter från ö-dialogen med synpunkter på den förstudie som Västtrafik tagit fram som underlag för kommande upphandling av skärgårdstrafiken. Flera av dessa synpunkter har Västtrafik nu tagit om hand. Utöver upphandling av kollektivtrafiken så är även en revidering av Trafikförsörjningsprogrammet nyligen inledd. Göteborg & Co undersöker vilken myndighet som samordnar yttrandet över denna revidering för att få besöksnäringens perspektivet omhändertaget i den nya versionen av programmet. Några av de mer, för Göteborg & Co, betydelsefulla synpunkterna i ett sådant yttrande är att tillgängliggöra reseanledningar i skärgården under hela året, kopplingen till Stenpiren och färjetrafiken därifrån samt att trafiken och tillgängligheten till och mellan öarna förbättras för både boende och besökare.

Västtrafik uppger att även de ser ett ökande behov för människor att ta sig till skärgården, men att de i dagsläget inte har möjlighet att hantera den efterfrågan som finns.

Näringslivet

Även viktiga delar av näringslivet med bäring på besöksnärlingsfrågor på destinationen behöver stöd i att föra dialog kring kollektivtrafiken. Stena Line och Göteborgs Hamn arbetar i dagsläget för en flytt av Stena Lines terminaler och hamnverksamhet från centrala Göteborg till Arendal med driftstart 2027. Under föregående år tog Göteborg emot 81 kryssningsanlöp med över 80 000 gäster. När Stena Lines verksamhet flyttar ut från den centrala staden till Arendal ställer detta ytterligare krav på en redan ansträngd situation. För att kunna erbjuda de många privatresenärerna hållbara transportalternativ från Arendal in till staden samtidigt som anställda på Stena Line behöver kunna nå sin arbetsplats på ett enkelt och hållbart sätt, behöver kollektivtrafiken till området ses över och besöksnärlingsperspektiven adderas i ett tidigt skede för att få till en hållbar lösning.

Förändrade resmönster och behov

I samband med pandemin började förändrade målgrupper, beteenden och behov synas. Bland förändringarna kunde man urskilja en kraftigt ökad del besökare från närliggande kommuner. Dessa besökare tog i större utsträckning del av hela destinationens utbud, vilket innebär att de förflyttar sig runt om i destinationen, både på land och vatten, i högre grad än tidigare. Göteborg & Co ser ett behov av att genomlysas kollektivtrafikens utbud för att kunna genomföra insatser som tillmötesgår dessa förändrade beteenden.

Ett positivt initiativ är att Västtrafik inom kort lanserar ett nytt betalsätt ombord på fordon ”Blippa & Res”. Det innebär att resenären köper enkelbiljett för vuxen i Zon A (inom Göteborg, Mölndal och Partille) genom att blippa sitt bankkort direkt i kortläsaren ombord på bussar, spårvagnar och båtar. Detta innebär att det inte längre finns ett behov av att köpa sin biljett i förväg, utan att betalning sker i direkt anslutning till att man går ombord. En av de primära målgrupperna för det här sättet att betala anses vara turister.

Hållbarhet

I dagsläget upplever Göteborg & Co att kollektivtrafikfrågan inte omhändertas på ett tillfredsställande sätt utifrån ett besöksnärlingsperspektiv. Situationen ger upphov till konsekvenser för destinationens ambitioner och målsättningar som rör besökare och boende i staden. Detta får även hållbarhetsmässiga konsekvenser då utmaningar i att nyttja kollektivtrafiken med största sannolikhet innebär att besökaren väljer att använda sig av andra transportmedel vars effekter inte är miljömässigt hållbara i samma utsträckning som kollektivtrafikens. Detta påverkar i sin tur bolagets eget hållbarhetsarbete inom bl.a. Global Destination Sustainability Index (GDSI).

Slutsats

Göteborg & Co ser ett behov att få till stånd en samverkan mellan Göteborg & Co: presidium och Västtrafiks presidium för att diskutera frågor som rör besöksnärlingens bäring på kollektivtrafiken på destinationen och möjliga lösningar framöver.

Arbetet framöver

Göteborg & Co är i dagsläget redan delaktiga i arbetet med revideringen av Trafikförsörjningsprogrammet som formellt inleds 2024. Arbetet kring att främja besöksnäringens behov i förhållande till kollektivtrafiken fortgår inom ramen för denna revidering.

Händelser kopplade till frågeställningen framöver;

- 1 juni 2023
 - Båttur och föredragningar från olika intressenter inom ramen för jubileumssatsningen Tillgänglig skärgård – Styrelse och VD inbjudna

- 26 oktober 2023
 - Möte med Delregionala kollektivtrafikrådet – Presidium och VD inbjudna